

Ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-030
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

**ба диссертатсияи Таваров Дилшодҷон Саидмуродович дар мавзӯи:
«Раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар шароити муосир (таҷрибаи
Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи
иҳтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ**

Муҳимияти омӯзиши мавзӯ

Диссертатсияи мазкур ба омӯзиши раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ бахшида шуда, дар он паҳлуҳои гуногуни ин масъала, инчунин ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Маълум аст, ки ҷомеаи иттилоотӣ ҳамаи соҳаҳои фаъолияти инсонро фаро мегирад ва бо дарназардошти чунин омил муаллиф низ ба омилҳои сиёсии ин масъала диққати бештар дода, рушди ҷомеаи иттилоотиро дар заминаи сиёсати иттилоотӣ ва сиёсати иттилоотонии давлат таҳқиқ намудааст. Муҳимияти омӯзиши ин масъала дар он ифода меёбад, ки ташаккулдиҳии ҷомеаи иттилоотӣ барои ҳар як мамлакат, аз ҷумла барои Ҷумҳурии Тоҷикистон хеле зарур буда, рушди инкишофи соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷамъиятӣ маҳз дар заминаи истифодабарии технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ имконпазир мегардад. Бояд гуфт, ки ҳанӯз аз ибтидои солҳои 2000 Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти ташаккулдиҳии ҷомеаи иттилоотӣ тавачҷуҳи ҷиддӣ зоҳир намуда, бо ин мақсад як қатор қонунҳо, қарорҳои Ҳукумат ва Фармонҳои Президенти мамлакат ба имзо расидаанд. Инчунин дар самти иттилоотонии мамлакат низ як қатор барномаҳои давлатӣ ва концепсияҳои соҳавӣ низ қабул гардидаанд. Аз ҷумла, Концепсияи амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Концепсияи ташаккулдиҳии ҳукумати электронӣ ба онҳо мисол шуда метавонанд. Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо як қатор мушкилиҳо ва монеаҳо рӯ ба рӯ гардидааст. Гузашта аз ин, истифодаи технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ва ҷомеаи иттилоотии ташаккулёфта дар назди давлату ҳукумат як қатор масъалаҳои навбатиро пеш мегузоранд. Пеш аз ҳама, безаргардонии таҳдиду хатарҳои иттилоотӣ, аз қабилӣ кибертерроризм ва киберэкстремизм ба онҳо мисол шуда метавонанд. Дар чунин шароит омӯзиш ва таҳқиқи паҳлуҳои гуногуни ҷомеаи иттилоотӣ ва

мавриди омӯзиш қарор додани монеаҳои рушду инкишофи он масъалаи муҳим ба шумор рафта, мавзӯи рӯзмарра мебошад. Дар раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ нишон додани зарурият ва муҳимияти он барои дурнамои рушди мамлакат, инчунин ошкор сохтани мушкилиҳои дар ин самт ҷойдошта иқдоми муҳим ба шумор меравад.

Мазмуни мухтасари таҳқиқот

Диссертатсияи мазкур аз сарсухан, се боб, шаш зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад. Дар боби якуми диссертатсия асосҳои назариявӣ методологии мавзӯъ баррасӣ гардида, дар он дар доираи ду зербоб ба таври умумӣ моҳияти ҷомеаи иттилоотӣ нишон дода шудааст. Дар боби мазкур муаллиф доираи васеи адабиёти илмиро таҳлил намуда, дар заминаи омӯзиши онҳо хусусиятҳои муҳими ҷомеаи иттилоотиро нишон додааст. Инчунин дар ин боб заминаҳои асосии рушди ин навъи ҷомеа муайян карда шудаанд.

Дар боби дуюм муаллиф омилҳои сиёсии ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотиро баррасӣ намуда, таҷрибаи давлатҳои гуногунро дар самти истифодаи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ ва умуман сиёсати иттилоотии давлатҳои хориҷиро таҳлил намудааст. Дар ин замина нақши давлат дар рушди ҷомеаи иттилоотӣ нишон дода шудааст. Инчунин дар ин боб истифодаи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ дар раванди идоракунии давлатӣ, ташаккулдиҳии ҳукумати электронӣ низ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст.

Дар боби сеюми диссертатсия бо дарназардошти таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон раванди ташаккулёбии ин навъи ҷомеа дар шароити соҳибистиклолии мамлакат нишон дода шудааст. Дар доираи боби сеюм муаллиф ба масъалаҳои раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташаббусҳои Ҳукумати мамлакат ҷиҳати самаранок истифода намудани технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ, мушкилот ва дурнамои рушди ҳукумати электронӣ ва ҷомеаи иттилоотии мамлакат тавачҷуҳи зарурӣ додааст. Муаллиф дар охири ҳар як зербоб баррасиҳои худро хулосаронӣ намуда, дар аксар маврид тавсияҳои амалӣ пешниҳод намудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқот

Муаллиф дар раванди омӯзиши мавзӯъ доираи васеи адабиёти илмиро мавриди таҳлил қарор дода, дар заминаи омӯзиши онҳо заминаҳои рушду инкишофи ҷомеаи иттилоотиро нишон додааст. Инчунин дар диссертатсияи мазкур зарурияти ташаккулдиҳии ҷомеаи иттилоотӣ ва дар соҳаҳои гуногуни мамлакат ба таври самаранок мавриди истифода қарор додани технологияҳои

иттилоотию коммуникатсиониро асоснок намудааст. Муаллиф бамаврид қайд менамояд, ки ҷомеаи иттилоотӣ марҳилаи навбатии рушду инкишофи ҷомеа ба шумор рафта, бо мақсади таъмини рушди устувор он ҳамчун идеал ҳаматарафа ташаккул дода мешавад. Рушди ҷомеаи иттилоотӣ бо рушди технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ робитаи қавӣ дорад, аммо дар баробари ин рушди соҳаҳои илм, маориф, навоварии техникӣ, рушди иқтисодиёт, мундариҷаи саноати иттилоотӣ, фарҳанг ва махсусан сиёсати давлатӣ дар ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ нақши ҳалқунанда мебозанд. Технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ унсури муҳимтарини инфрасохтори ҷомеа ба шумор мераванд, аз ин рӯ на танҳо пешрафти технологӣ, балки пешрафти иҷтимоӣ, рақобатпазирии иқтисодии мамлакат, мавқеи он дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ, нақши давлат дар тақсимои байналхалқии меҳнат, имконият ва қобилияти рушди ниҳодҳои демократӣ, ба вучуд овардани ҷойҳои нави корӣ ва ғ. аз онҳо вобастагӣ пайдо намудаанд. Сиёсати иттилоотонии давлат метавонад то дараҷаи зарурӣ рушду инкишофи ҷомеаи иттилоотиро таъмин намояд. Сиёсати иттилоотонӣ хусусияти сифатӣ дорад ва дигаргуниҳои сифатии ҷомеа аз миқёси истифодабарии технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ вобаста мебошад. Ҳарчанд заминаҳои ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ ва сиёсати иттилоотонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ду даҳсола пеш оғоз гардида бошад ҳам, дар шароити муосир, ки рушди бемайлони технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ба мушоҳида мерасад, барои мамлакат ташаккул додани концепсияи ҷомеаи иттилоотӣ хеле зарур мебошад. Нақш ва мавқеи мамлакат дар низоми муносибатҳои байналхалқӣ, иқтисодии рақобатпазирии мамлакат, рушди ниҳодҳои демократии ҷомеа, рушди шахсият, сатҳи сифати зиндагӣ, рушди саноати иттилоотии мамлакат, рушди фарҳанг ва забони давлатӣ, таҳкими ягонагии иттилоотии мамлакат ва дар маҷмӯъ рушду инкишофи инфрасохтори иттилоотии мамлакат аз мавҷудияти концепсияи ҷомеаи иттилоотӣ ва меъёрҳои мушаххаси он вобастагии зиёд доранд. Бодарназардошти гуфтаҳои боло, муаллиф барои хубтару беҳтар ба роҳ мондани ташаккулдиҳии ҷомеаи иттилоотӣ ва бартараф намудани монеаҳо ва мушкилиҳои дар ин самт ҷойдошта пешниҳодҳои илман асоснокшуда тавсия намудааст.

Навгони таҳқиқот

Дар таҳқиқоти мазкур бори аввал раванди ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Муаллиф бо истифода аз методҳои таҳлил ва таҷзия концепсияҳои классикӣ ва назарияҳои муосири ҷомеаи иттилоотиро таҳқиқ намуда, хусусиятҳои муҳимми ин навъи ҷомеаро нишон додааст. Инчунин дар таҳқиқоти мазкур заминаҳои ташаккулёбии ҷомеаи иттилоотӣ низ нишон дода шудаанд. Муаллиф асоснок

менамояд, ки дар чи гуна шароит ва дар зери таъсири кадом равандҳо ҷомеаи иттилоотӣ метавонад рушду инкишоф ёбад. Инчунин муаллиф нишон медиҳад, ки давлат ва сиёсати иттилоотонии давлат дар рушди ҷомеаи иттилоотӣ чи гуна нақш мебозад. Истифодаи технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ дар раванди идоракунии давлатӣ, раванди ташаккулёбии ҳукумати электронӣ ва зарурияти муҳимияти онҳо низ нишон дода шудаанд. Саҳми арзандаи муаллиф дар омӯзиши ин масъала дар он ифода меёбад, ки ӯ дар заминаи таҳлили таҷрибаи давлатҳои дигар, инчунин дар заминаи омӯзиши шароити кишвар мушкилот ва дурнамои рушди ҷомеаи иттилоотии мамлакатамонро баррасӣ намуда, вобаста ба ҳалли масъалаҳои мазкур хулосаҳои илман асоснокшуда пешниҳод намудааст.

Аҳамияти назариявӣ амалии натиҷаҳои таҳқиқот

Таҳқиқоти мазкур дар заминаи таҳлили адабиёти илмӣ ва омӯзиши равандҳои сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода шуда, дар он нисбат ба рушди ҷомеаи иттилоотии мамлакат хулосаҳои илман асоснокшуда баён гардидаанд. Бинобар ин, таҳқиқоти мазкур, пеш аз ҳама, дар шароити Тоҷикистон барои омӯзиши минбаъдаи ҷомеаи иттилоотӣ ва рушду инкишофи он заминаи илмию назариявӣ ба шумор меравад. Инчунин, дар асоси таҳлилу таҳқиқи концепсияҳои илмӣ зарурати ташаккулдиҳии ҷомеаи иттилоотӣ нишон дода шудааст, ки он барои асоснок намудани дурустии стратегияҳои давлатӣ ва сиёсати иттилоотонии мамлакат аҳамиятнок мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқот барои муҳаққиқоне, ки ба омӯзиши дигаргуниҳои сифатӣ ва равандҳои сиёсии замони муосир машғуланд, аҳамияти зиёди илмию назариявӣ доранд. Дар баробари ин, хулосаҳои таҳқиқоти мазкурро дар самти таҳияи барномаҳои давлатӣ ва стратегияҳои рушди технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ истифода намудан мумкин аст. Муаллиф дар заминаи омӯзиши ҷомеаи иттилоотӣ пешниҳод менамояд, ки барои рушди муназзами ин навъи ҷомеа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд Концепсияи рушди ҷомеаи иттилоотӣ қабул карда шавад ва дар заминаи он стратегияҳои дахлдор таҳия гарданд.

Эътимоднокии хулосаҳои таҳқиқот

Таҳқиқоти мазкур дар заминаи омӯзиши адабиёти илмӣ анҷом дода шудааст. Аз ин рӯ, хулосаҳои муаллиф ва натиҷаҳои таҳқиқот илман асоснок гардидаанд. Инчунин дар раванди омӯзиши ин масъала муаллиф методҳои илмии мувофиқро истифода намудааст. Эътимоднокии хулосаҳо ва натиҷаҳои таҳқиқот бо методҳои истифоданамудаи муаллиф асоснок карда мешаванд. Ғайр аз ин, дар раванди таҳқиқот дар баробари шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон,

инчунин таҷрибаи давлатҳои тараққикардаи олам низ ба инобат гирифта шуда, мавриди таҳлил қарор дода шудаанд.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмии муаллиф инъикос гардида, дар маҷаллаҳои илмӣ нашр шудаанд. Диссертатсия ва нашрияҳои илмии муаллиф бо риояи қоидаҳои иқтибосоварӣ таҳия гардида, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда тибқи талабот нишон дода шудаанд. Автореферати диссертатсия мухтавои асосии таҳқиқотро дарбар мегирад.

Норасоноҳои диссертатсия

Дар таҳқиқоти мазкур норасоноҳо низ дида мешаванд, ки онҳоро ба таври зерин нишон медиҳем:

1. Дар диссертатсия санадҳои меъёрию ҳуқуқии байналхалқӣ, ки онҳоро Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудааст ва ба масъалаҳои амнияти иттилоотӣ бахшида шудаанд, хеле кам ба назар мерасанд.

2. Ба он нигоҳ накарда, ки дар таҳқиқот таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ дар рушду инкишофи ҷомеаи иттилоотӣ дида мешавад, аммо мавқеи муаллиф вобаста ба истифодабарии таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ дар самти ташаққули ҷомеаи иттилоотӣ номушаххас мебошад.

3. Хуб мебуд агар дар доираи як параграфи алоҳида нақш ва мавқеи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ дар рушду инкишофи ҷомеа нишон дода мешуд.

Бояд зикр намуд, ки эродҳои мазкур ба мазмуну мухтавои диссертатсия таъсири манфӣ намерасонанд. Аз ин рӯ, ба муаллиф тавсия мегардад, ки дар таҳқиқоти минбаъдаи худ онҳоро ба инобат гирифта, мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор диҳад.

Мутобиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраргардида

Диссертатсияи Таваров Д.С. ба омӯзиши яке аз масъалаҳои муҳимтарини замони муосир бахшида шуда, дар илмҳои сиёсии ватанӣ иқдоми хеле муҳим мебошад. Диссертатсияи мазкур кори мустақилона анҷомёфтае мебошад, ки сохтори он тибқи талаботи муқарраргардида таҳия шудааст. Дар раванди таҳқиқот миқдори зарурии адабиёти илмӣ истифода гардидааст. Адабиёти истифодашуда ба масъалаи омӯхташаванда ва масъалаҳои баррасигардида робитаи бевосита доранд. Гузашта аз ин, диссертатсия аз рӯи мазмуну мундариҷа бо ихтисоси интихобнамуда мувофиқат менамояд. Дар маҷмӯъ, адабиёти омӯхташуда, маводи истифодашуда, баррасиҳои муаллиф, хулосаҳои асосии диссертатсия, мазмуну мундариҷаи он, методҳои илмии

истифодагардида бо ихтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мувофиқат менамоянд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Таваров Дилшодҷон Саидмуродович дар мавзӯи «Раванди ташаккули ҷомеаи иттилоотӣ дар шароити муосир (таҷрибаи Тоҷикистон)» ба талаботи пешбиниамудаи бандҳои 10-16 «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, №505 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Диссертатсияи мазкур таҳқиқоти мукамал ва мустақилона анҷомёфта ба шумор рафта, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

**Доктори илмҳои сотсиологӣ, профессор,
узви вобастаи АМИТ, мудири шӯъбаи
сотсиологияи Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
Шоисматуллоев Шоназар**

Имзои профессор Шоисматуллоев Ш.-ро тасдиқ менамоям.
Мудири шӯъбаи кадрҳои ИФСҶ АМИТ

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33.